Paulis
HAIR Cream TONIC

"Skaffa boken" och upplev i "denna intensivt spännande berättelse: vällaglighetssenser i byastämmorna, bilstarras hänsande flykt över kullarrevet på en bränningsryggr, tvekamp mellan man och haj, blåckfiskjakt med mänskligt lockbete."
T. G. Wickbom i SvD

Sir Arthur Grimble
ETT SMYCKE AV ÖAR
En skattfynd av Gilbertöarna och deras älskvärda bebyggare
13:75, inb. 24:–
BONNIERS

Vasa lyser länge
AB VASALAMPAN i Johnsonshov Huddingevägen 113 i Tel. 59 01 23

"... Som kulturhistorisk thriller är boken högst tillfredsställande."
Martin Rogberg i SvD

John Masters
DEN GRYMMA GUDINNAN
Spännande och realistisk äventyrsroman från 1820-talets Indien.
15:75, inb. 20:50
BONNIERS

"briljant som roman
Alice Lyttkens har lyckats att perfekt genomföra en roman från det mest charmerande av alla tidevarv...
det konstnärliga
i den garanterar att den inte glömmes"
Harald Schiller i SDS

Alice Lyttkens
HIMLABRÖD
— den festliga, mustiga och spännande romanen från frihetstidens Sverige — om Hedda Skoot, hennes friare och det skootska arvesilvret.
374 sidor. 18:50, inb. 23:50
BONNIERS

Kristendomen och framsteget

I DEN KRISTNA, framför allt i den protestantiska, förkunnelsen inom demokratiska länder har det blivit något nära nog självfallet att påstå att kristendomen har förtjänsten av vad vi nu uppfattar som framsteg: den politiska och religiösa friheten, viljan till fred och internationell rättsordning, folkstyrelsen, de humanitära och sociala reformerna. Då man söker bevisa detta sker det på två sätt; dels framhäver de ibland som gjorts mera direkt från kristet håll, dels förklarar man att kristendomens grundsatser "tytersk" måste leda till den sinnesförfattning och den politiskt-sociala ordning som i samtiden uppfattas som värdefulla. På alldeles samma sätt resonerar man t. ex. i muhammedanska länder av "modern" typ; i Turkiet och Pakistan är det övligt att påstå att de demokratiska och humanitära principer som sedan några år godtagits är sent dragna konsekvenser av Islams lära.

Hur förhåller det sig för kristendomens del med denna historieskrivning? Det är lätt att rikta en mördande kritik mot den. I ett av sina arbeten, "Christianity and History", har den kristne historikern professor Herbert Butterfield så gjort. Han fastställer att man talar om "tolerans, politisk frihet, den demokratiska statsformen och genomförandet av social rättvisa som om dessa ting vore orsakade av den kristna andens insatser i samhället och till och med som om en del av åran skulle gå till kyrkorna". Det är ohållbara påståenden, förklarar han. Den kristna kyrkan började förfölja oliktänkande så snart den hade makt att göra det; "de katolska och protestantiska Kyrkorna stred med den yttersta grymhet inte bara för att behålla sin makt att förfölja — de utkämpade ett särskilt krig för varje medel till förföljelse som man ville ta ifrån dem"; då tolerans etablerades i Europa var det "på grund av de världsliga intressenas och hänsynens växande styrka i världen". På samma sätt har det varit på andra områden. Den sociala rättvisan vann terräng under motstånd från överklassen och prästerskapet på grund av arbetarklassens växande makt; då det stundom hänvisas till att religiösa sekter — såsom anabaptister på 1500-talet och vissa puritanska grupper på 1600-talet — gått i spetsen får man komma ihåg att deras krav restes i samband med upprur mot de härskande kyrkorden. Man står inför paradoxen att det var "världen" som genomdrev vad kyrkorna i dag anser vara kristendomens förtjänst.

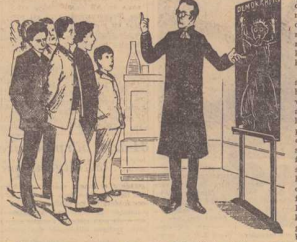

Biskop C. H. Rundgren om det demokratiska idealet (vid en skolavslutning i Karlstad 1885): "Enligt mitt förmenande kommer denna samhällsriktning från arbetslöshetens, njutningslysnaden och hungern efter penningar, som nu är härskängen i allt".

Och demokratin! "När jag hör kyrkomän fördöma kommunismen i dag och säga att endast liberal demokrati är godtagbar i ett kristet samhälle, måste jag tänka på att såvitt jag vet den kyrkliga ledningen i en kritisk situation en gång (franska revolutionen) fördömde demokratin på samma sätt... Antag att kommunismen skulle bli härskande i världen, så skulle den kyrka som nu säger sig stå för demokratin följa sitt gamla beteendemönster om den... kastade om och förkunnade att när allt kommer omkring ingenting kunde vara mera kristligt än det klasslösa samhället." Kyrkan har helt enkelt varit ett värn för den bestående ordningen; den har försvarat den absoluta monarkin och aristokratin som den nu försvarar demokratin. (Enligt Butterfield bör de kristna inte binda sig för någon viss samhällsordning.)

Religionens mån söker ofta skjuta skulden på kyrkan eller kyrkorna. De har inte rätt tolkat den kristna läran. I viss utsträckning kan detta naturligtvis vara berättigat. Men hur skall kristendomens insatser i dessa praktiska, världsliga frågor (statsstyrelse, krig, sociala förhållanden) bedömas annat än efter kyrkornas och de av dem ledda menigheternas uppträdande? Det går inte, skriver Butterfield, att värdera kristendomens gärningar utan att gå in på vad kyrkorna gjort.

Den nu refererade kritiken av Butterfield är inom sin ram välgrundad, men det kan sägas att den inte tillräckligt beaktar problemets kärnpunkt, frågan om kristendomens mera indirekta inflytande, dess allmänt inspirerande betydelse. Det är här den mera reflekterade religiösa apologin sitter in. Då Christopher Dawson i "Progress and Religion" förklarar att tron på framsteg och humanitet är en kristen tradition och att man måste övergå denna tro om man övergår kristendomen är det detta slags inspiration han tänker på. Sammalunda då Reinhold Niebuhr i bok efter bok — för övrigt under utdömande av en rad kristna åskådningar som villoläror — söker visa kristendomens förbundenhet med demokrati, frihet och social solidaritet. Det finns emellertid inte anledning att dröja vid dessa och andra författare. Även i denna genre har Butterfield presterat det bästa. Efter "Christianity and History", som utkom 1949, tycks han ha komfnit på andra tankar (möjligen påverkad av Niebuhr, ehuru de båda författarna aldrig nämner varandra); i senare böcker, främst "History and Human Relations" (1951) och "Christianity in European History" (1952), har han framfört resonemang som är helt oförenliga med den tidigare rent kritiska framställningen.

Visserligen vidgår Butterfield även i de sist-berörda böckerna — med den världsliga generositeten hos den som ofrar småsaker i förvissning om att ha det segrande argumentet i beredskap — att kyrkorna och över huvud den i handling markerade kristendomen inte trätt in för vad som anses vara framsteg i vårt samhälle. Tvärtom, dessa framsteg har motarbetats av de kristna. Butterfields uttalanden är härutinnan nästan desamma som i "Christianity and History". Inte ens de värsta grälligheterna i nutiden är värre än vad som skett under kristna tider i kyrkornas hägn. Grymheten i våra dagars krig har sin motsvarighet i religionskrigen; koncentrationslägren fanns i det "heliga" Ryssland likaväl som i kommunismens Ryssland; nazismens judeförföljelser är i linje med kristna regimers politik under århundraden.

Men, det är Butterfields huvudlinje, kristna tankar har inspirerat de förslag som skapat framsteget.

Tanken på religiös enhet är ursprungen till försöken att säkra freden genom en internationell rättsorganisation. Idén om den oskildа människans andliga värde förstådda först av upplysningsmän, liberaler och socialister — så underlägger de inte tankegången. Butterfield bestrider inte att kristna satser kunnat åberopas för och emot slaveriet, för och emot absolutismen, för och emot toleransen och friheten. Men i den kristna läran skulle finnas tankar som på ett visst stadium, i strid mot de kristna, blev omformade till instrument för det världsliga framsteget. En framskrivens av denna uppfattning, som ger kristendomen den yttersta förtjänsten av den "vetenskapliga hållningen", blir tydligen att även otron, vars sammanhang med kravet på förutsättningslös prövning inte gärna kan förnekas, är en frukt av kristen inspiration.

Erinringar mot detta sätt att se ligger nära. Före kristendomens framträdande fanns teorier och institutioner som vida bättre motsvarar nutidens värderingar än kristendomens tro och gärningar under dess långa skede av obruten makt. Det är nog att peka på stoicismens broderskapslära eller anstaternas till en demokratisk ordning — visserligen på ett avgörande sätt begränsade genom slaveriet — under antiken. Det är uppenbart att dessa och andra impulser var centrala för "det moderna genombrottet" under 1600- och 1700-talen. Varför inte ge dem äran? Förestållningen att kristendomens världsliga konsekvenser först skulle observeras av profana tänkare under skeden av stigande rationalism står i och för sig på gränsen till det fantastiska, och den motivering som anförs består alltigenom av analogier och vaga reflexioner som i en debatt på andra områden skulle frånkännas bevisvärde. Butterfield har själv i sitt tidigare arbete, "The Whig Interpretation of History", givit en god kritik av dylika konstruktioner.

Det väsentliga är emellertid att hela frågeställningen är för oklar för att vara sig bevisning eller motbevisning i ordinär mening skulle vara möjlig. Max Weber har gjort gällande att kristendomens, närmast den puritanska protestantismen, skulle vara ansvarig för kapitalismens uppkomst. Han söker i sin ekonomiska historia (vi kan här bortse från specialundersökningarna) schematiskt visa detta genom att hävda att liknande förutsättningar funnits på andra håll — t. ex. Japan — men att en faktor, religionen, varit special för Västerlandet. Det går emellertid inte, såsom ofta påpekats, att bevisa något med så allmänna överväganden. Vilka faktorer bevaktar man, hur kan dessa faktorer klart definieras, hur kan man fastställa att dessa faktorer är av exakt samma betydelse inom två skilda områden, hur kan man isolera en eller två faktorer såsom skiljaktiga och avgörande? Det tycks vara ett liknande sätt att argumentera som Butterfield och andra arbetar med. Västerlandet har under senare tid varit leidande i fråga om frihet, demokrati etc.; Västerlandet har varit kristet; alltså är frihet, demokrati etc. hercende av kristendomen. Men har inte även en rad andra faktorer varit utmärkande för Västerlandet? Skall, enligt samma "bevisning", kapitalism, kolonial expansion, industrialism, nazism, kommunism, ateism anses som samt mognade frukter av kristendomen? Är kraven på frihet och demokrati i Pakisten resultat av Muhammeds lära (såsom där påstås), i Indien, Indonesien och andra länder av de där härskande religionerna, eller har kristendomen även i dessa länder indirekt varit det stora inflytandet? Vad mån vänder sig möter genast sin brist på precision alldeles vettlösa frågeställningar.

Mest egendomlig är kanske trots allt tanken att vad som under senare tid hänt — världskrigen, nazism, kommunism — skulle vara just den världsliga inställningens fel. För det första tycks man då glömma att olyckorna och illgärningarna under denna tid förklarats inte vara värre än vad som hänt under kristendomens vilde och stridema mellan de kristna. För det andra är det väl starkt att i de världsliga framstegen se spår av kristendomens ingivelse, men att göra ansvarigt världsligheten ansvarig för vår tids elände.

Om, såsom det påstås, demokrati och politisk frihet är kristendomens verk, borde man kunna ta för givet att kyrkorna och de aktiva kristna i samtiden har sitt ställningstagande klart. Den frågan återstår att diskutera.

HERBERT TINGSTEN

Denna artikel är den tredje i Herbert Tingstens serie om kristendomens inställning till historien och samhället. De föregående var rubricerade "Vad gör Gud?" (20/8) och "Gud i historien" (4/9).

Edamerost

Edamerosten är en exportartikel, klotformig, i ytan vanligen rödfärgad, oftast med ett större eller mindre antal hålgheter i den feta och näringsrika massan. Den har en något seg konsistens, och den ofta pikanta aromen härleder sig från den fuktiga behandlingen under den första lagringstiden.

Konversationslexikonets beskrivning är inte oäven som tillämpad på den holländska författarinnan *H. J. tots Nynettens roman Silhuettklipparen* (Natur och Kultur, 13:50), vill översatt av Margit Hietkik och Ingrid Rääf. Det är åtskilliga böcker av van Nynetten som importerats på svenska, och hon är jälitlig som edamerosten. Innehållet i "Silhuettklipparen" kan om man så vill sammanfattas i det gamla rimmet: Si så där, man ropar, när hustru fått en annan kär. Den lyckliga andre är en förlorad konstnär, som huvudsakligen är sysselsatt med att hata sina släktingar. Familjeporträtten i romanen ger goda grunder för hans avsky. Kärlekshistorien är röd av lidelse och hetta, men samtidigt så ädelt äthar i grämmarkerna att hälftenaan hänner bli äcka innan författarinnan låtte henne helt förverkliga sin stora svenlik. Genom kärleken blir för övrigt konstnären frälst från hatet, samtidigt som han klipper sig till framgång. Boken är pikant, underhållande och bitvis riktigt spännande. Det bröter varken i kultur eller älskvärd realism av gammalt gott märke i denna berättelse från de spetsprydda parasitlernas, de gragiösa klänningarnas och de öppna landernas tid. En smula fuktig sentimentalitet, en något seg konstetns gör boken dryg till kvällsmålet, och den är trots den röda tvan garanterat ofarlig för tonåringar i alla åldrar.

BERNHARD TARSCHYS

Byggnadstillstånd. Byggnadstillstånd har lämnats Fredlunds automobil AB för att bygga serviceverkstad vid Tantomtan samt Livförsäkrings AB Förenade Framtiden för att bygga till kontorsbyggnad Birger Jarlsgatan 90—92.

Köpmotstånd, omsättningsnedgång följde i paratyfusepidemins spår

Paratyfusepidemin har vållat kännbara avbrick för branschens företag både där man varit direkt drabbad av avstängning eller varubeslag och där man berörts mera indirekt av det köpmotstånd och den omsättningsnedgång som följt i epidemins spår. Förhoppningarna som för närvarande utreds inom Sveriges charkuteri- och slakteriidkares riksförbund torde röra sig om flera hundra tusental kronor, konstaterade förbundets ordförande, fabrikör Evald Johansson, Lidköping, när han på måndagsförmiddagen öppnade dess årsmöte i Stockholm i närvaro av omkring 150 ombud och medlemmar från hela landet.

Han konstaterade också att något liknande gäller om årets arbetsmarknadskonflikt inom livsmedelsbranschen. Då alltså ett visst köpmotstånd för sig märkbart och då försäljningsläget räknetecknas av rälkig värutillgång måste den ännu bestående prärkontrollen inom branschen betecknas som en överflödig anordning, vilken endast förorsakar onödigt arbete och extra kostnader, framhöll han och poängterade också att de nu ytterligare skärpta kreditrestriktionerna är till men för branschen och konsumenterna ställlvida att de stoppar många tyksestövare i deras strävanden att rationalisera sina företag.

Vid mötet hälsades förbundets nye verkställande direktör, direktör Henry Olsson, Stockholm, offidellt välkommen och i en parentation över bortgångna erinrades bl. a. om de insatser för organisationen som nedlagts av förre förbundsdirektören Gunnar Karlsson, Stockholm. Förbundets förtjänstmärke utdelades till disponent Eugen Nilsson, Stockholm, fabrikör Albin Holmlund, Bastutrisk, disponent Axel Johansson, Norrköping, fabrikör Nils Ahlström, Norrköping, och direktör Eric Anderson, Stockholm. En hedersgåva överlämnades till direktör Eric Anderson.

Åtta man får chansen bli gas- och vattenchef

Kampen om platsen som direktör för Stockholms sammanslagna gas- och vattenverk står nu närmast mellan åtta av ursprungligen 33 sökande. Industristyrelsen gjorde på måndagen en grovsortering bland ansökningarna och enades om de åtta namnen.

Industriborgarrådet Agrenius skall nu närmare utreda frågan, som sedan skall avgöras vid ett extra sammanträde den 21 september.

Driftsdirektören vid vattenfallsstyrelsen Folke Petri, som ansågs ha mycket goda chanser att få befattningen, har återtagit sin ansökan.

1:a uppl. slut i juni
2:a uppl. slut i juli
3:e uppl. säljs nu av
Eva Seeberg

Det är hos mig han har varit
...en poppig snk, skriven med snirt och sälta."
Skånska Dagbladet.
"Boken är lagom lång och lättfärdig."
Expressen.
"Boken kommer att låssas mycket, och det är den värd"
Sydsvea Sv. D.
6:75, inb. 9:75
Nu 7:e tusendet
HÖKERBERGS

Speglar är en av våra specialiteter
Därför är vårt urval stort och utsökt och varje spegel är en produkt av ett säkkllet och omsiktlet välgjort arbete. Vi visar här några exempel på speglar i antika stilar.

En förgylld rococospegel, handskuren och vackert antikpatinerad. Pris kr. 350:–

Handskuren, förgylld gustavianisk spegellampett. Finns både som par eller enstaka. Pris per styck kr. 98:–.

En förgylld gustavianisk spegel, också den handskuren och utsökt vid antikpatinerad. kr. 198:–.
Nordiska Galleriet
SPECIALAFFÄR FÖR MÖBLER — KONST
Nybrogatan 11

Uret med RIKSGARANTI
Ekkoprovi betyder en kontroll av över 1,200 urfunktioner som ingen urmakare ens hela landet borgar för Technos-urets göng och kvalitet
Säljes endast av stjärnurmakaren
SCHWEIZISKT PRECISIONSUR STÖTSÄKERT · VATTENTÄTT ANTIMAGNETISKT OMÖDSBART GLAS
TECHNOS BIRKA
Pris Kr. 92:50 Pris Kr. 82:50 Pris Kr. 82:50
– ett bra ur till ett bra pris –

Män med framgång
Framgångsrika män över hela världen använder Palmolive, då de vet vad ett trevligt utseende betyder för ett gott intryck. Gör som de, ty Palmolive ger Er dessa 5 fördelar:
★ Löddrar 250 ggr sin volym
★ Mjukar fortare upp skägget
★ Löddret varar längre
★ Rakar renare och slätare
★ Huden lenare, smidigare
föredrar PALMOLIVE-
världens förnämsta rakcreme
nu i NY modern förpackning
PALMOLIVE RAKCREME
– det enda raka för Er haka

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.